СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 113. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 17. мая, 1927. VOL. XXXV. No. 113. Jersey City, N. J., Tuesday, May 17. 1927. THREE CENTS

ВОДИ ПІРВАЛИ НОВІ ТАМИ

125,000 ЛЮДЕЙ ОПИНИЛОСЯ БЕЗ ДАХУ, А З НИХ 75,000 НЕ ЗНАЄ ЯК СПАСТИ ЖИТТЯ. — З РОЗБУРХАНИХ ФИЛЬ ВИНЕСЛИ 1,300 ЛЮДЕЙ.

НЮ ОРЛІНС, 15. мая. — Ціла полоса Баю де Ґлес під водою. Через пірвані тами виллялася вода з такою силою, що годі вести ратункову акцію. Безмежні простори найбільш урожайної землі, а то плянтації цукру, бавовни та рижу під водою. 1,300 людей виратувано ратунковими кораблями і лодками, стягаючи їх з високих дерев і горбків, по части вже заллятих водою, а яких 75,000 знаходиться в тім положенню, що кождої хвилі опиняться на водах. Бувший ґовернор Паркер, що є головою ратункової комісії, видав відозву, щоби загрожена людність не зволікала з утечею, а щоби забирала худобу і родини та виїздила в висше положені околиці, бо вода далі прибирає і жене з більшою скорістю, як було досі. Можна отже надіятися ще більших нещасть.

Від часів, коли на тих землях осіли перші французькі кольоністи, ніхто не памятає подібного нещастя.

АРЕШТАНТИ ХОРОНЯТЬ ТАМ.

БАТОН, РУЖ, Ла., 15. мая. — Яких 600 вязнів з стейтової вязниці працює як день так ніч з власної охоти над охороною водяних там. Найцікавійше при тім це, що їх майже ніхто не наглядає. Мимо цего втік тільки один Ніґер, засуджений за вбийство, але і той вернув за один день знова до тюрми, взяв лопату і пішов зі встидом до роботи. Кажуть, що арештанти працюють з таким завзяттєм і з таким караженнем життя, що збуджують у всіх подив.

ХОТІВ КОНФЕРУВАТИ ЗІ СМИТОМ ПРО СПРАВУ СНАЙДЕРА

НЮ ЙОРК, 15. мая. — Коли ґовернор Смит виходив з готелю Білтмор, приступив до него 28-літний студент прав Бенямин Фрідман і заявив, що він має нові матеріяли що до вбийства Снайдера, які хоче предложити ґовернорови. Коли Смит не хотів входити в близшу дискусію, а Фрідман не хотів забратися, прийшла поліція і забрала Фрідмана до поліції, а по тім до шпиталю для умово хорих під обсервацію.

ПРИЛАПАЛИ ҐЕМБЛЕРІВ.

НЮ ЙОРК, 15. мая. — На приказ комішіонера Варрена удався інспектор Велентайн в асисті 12 полісменів до апартаменту при Вест 83 вулиці. Там на 15 поверсі зайшли вони нечайно до помещкання купця Тобина і прилапали товариство з 16 осіб, по половині жінок і мущин. Всі вони були прекрасно вбрані, а пані мали повно брилянтів та дорогоцінних перел. Були це особи добре відомі в нюйорських богатих кругах. Умебльованне покою, в якім сиділи, було коштовне і вартувало принаймні $100,000. В кухні була приладжена смачна, виставна вечера. На столі стояли фляшки з горівкою і шампаном. А на другім столі була рулета і щойно свіжо поставлених $3,200.

Арештовано властителя і заняті в него особи, а з гістьми списано протоколи. Забрано рівнож три рулети.

Та ревізія наступила наслідком донесення одної жінки, якої муж згривався в тім домі гри. Один нюйорський міліонер програв там послідної ночі на раз $25,000.

$25,000 НАГОРОДИ ЗА ВІДШУКАННЄ НУНЖЕССЕРА.

НЮ ЙОРК, 15. мая. — Родмен Венемейкер, який фінансує лет капітана Бирда до Европи, призначив $25,000 для тих, що знайдуть слід по французьких летунах Нунжессерови і Колі. Не робить ріжниці, чи оба летуни будуть жити, чи ні, ходить тільки про вістку про їх судьбу. Венемейкер хоче в той спосіб приспішити шуканне за пропавшими, а з тим і облегшити той смуток, яким повита Франція і весь світ з приводу того нещастя, що приключилося тим двом военним героям.

ДВІ ТЕОРІЇ ПРО СУДЬБУ НУНЖЕССЕРА.

ВАЙТБУРН, Н. Ф., 15. мая. — Капітан Сидней Беннет, який як летун дослужився в світовій війні великих анґлійських і французьких відзначень, подає, що Нунжессер і Колі правдоподібно долетіли до Нової Фунляндії і тут доперва приключилося їм якесь нещастє. Можна таке заключати навіть з оповідання одного лісного деревляного робітника, який твердить, що чув в воздусі сильну експльозію. Більша правдоподібність буде одначе по тім боці, що летуни затонули на Атлянтику.

ГЮЗ НЕ БУДЕ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ САКА І ВАНЦЕТТІ.

БОСТОН, 15. мая. — Ґовернор Фуллер перечить, будьтоби він відносився до бувшого секретара стейту Гюза з пропозицією переведення ревізії справи засуду Сака й Ванцетті, як це вчера подали часописи.

Тимчасом на ґовернора напирають тепер зі всіх сторін і домагаються нової розправи для засуджених. Ґовернор дістав вчера пакунок з динамітом і з погрозами, але таких погроз дістає він сотки. Пишуть рівнож конґресмени, сенатори, священики і богато ріжних впливових людей. Всі вони домагаються нової розправи.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВЕЛИКИХ МАНЕВРІВ НА МОРИ І СУШІ.

ФОРТ ЕДАМС, Нюпорт, Р. Ай., 15. мая. — Ґенерал Престон Бравн перебрав команду синіх, які мають боронити Нову Анґлію і Ню Йорк перед інвазією з боку неприятеля, який буде намаґатися висадити на сушу теоретично 75,000 війска. В маневрах возьме участь вся фльота, що спочивала в послідних часах на Ґудсоні. Ті маневри будуть найбільші зі всіх, які колинебудь відбулися на американській землі.

НОВИЙ ЛІКАРСЬКИЙ СЕРЕДНИК.

Один з членів інституту Пастера в Парижі, М. Вайнберґ, винайшов кілька зразків „серум" проти попарення шкіри отруйними ґазами й іншим зараженням. Є це субстанції (т. зв. анатоксини), які добувається із отрут і які можна приноровити при всіх комплікаціях від заразних ран. Праця над ними почалась в інституті Пастера після битви над Марною, коли привезено стільки ранених отруйними ґазами.

ТАЙНИЙ ДІМ РОЗПУСТИ.

Львівська санітарна поліція впала на слід тайного дому розпусти при вул. Казимирівській ч. 21. В хвилі, коли поліція ввійшла до цього льокалю, застала там кілька любовних пар. Господиню арештовано та „сальони" опечатано. В останньому часі викрито у Львові кілька таких дискретних помешкань, де сходилися любовні пари. Такий-же дискретний дім викрито недавно в Станиславові.

СТРАШНІ ЦИФРИ.

Львівське статистичне бюро подає, що у Львові померло в 1926 р. аж 757 осіб на туберкульозу. Хорих на цю недугу є тепер щонайменше 7,000 львовян. У 25-літті від 1900 до 1924 р. померло у Львові на заразливі недуги 6.512 осіб, а в тому самому часі аж 23.790 на сухоти. Це такі застрашаючі цифри, що їм подібних небогато можна найти у світі. З порівнання Львова з иншими містами в Польщі виходить, що в такому прим. Познані вмирає на кожну сотку тричі менше на сухоти, як у нашій славній столиці. А в західних краях Европи є з того погляду ще кращі відносини і вони з дня на день поправляються. Тільки у Львові санітарні відносини, які є звязані тісно з соціяльним станом населення, такі, що всякі заразливі недуги, а в першу чергу сухоти, збирають постійно обильне жниво смерти.

СЕРЕДНЬОВІЧНЕ ЛЕННО.

Цими днями пять представників республики Андори приїхали до префекта (ґубернатора) „східнопіренейських департаментів" Франції, щоби скласти йому як представникові уряду належне ними ленно. Це роблять вони що три роки. Як це не дивно, а істнують донині такі міжнародні чудасії як республика Андора, яка не змінила свого февдального ладу на протязі 8 століть! Данина, яку вона платить, як єдиний державний податок— основана ще на спадковім договорі з кінця XI-ого віку. Ним закінчився довгий конфлікт між еспанським епископом Урґель і кількома старими французькими княжими родами. Спадкоємцем цих князів були спершу французькі королі, а пізнійше президенти. Дивогляд — дивоглядом, але є в цій середновічній традиції одна мудрість: громадяни Андори за ціну свого податкового ленна, від 800 літ не вели війни і не служили при війську!

ДЛЯ КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА 1928 РІК.

Проситься українських лікарів, дентистів, адвокатів, учителів, бизнесменів, як купців, ріел-естейтменів, контракторів, та інших **професіоналістів і підприємців** в усіх містах Злучених Держав, подати свої адреси для поміщення в календарі У. Н. Союза на 1928 рік.

Також просимо подати, де є і як називаються українські **банки, будівляно - позичкові спілки, кооперативи, Народні Доми** й інші підприємства.

Також, де є **українсько-американські школи** з правом прилюдности.

І вкінці усі українські **культурні товариства й інституції** (як музичні школи, хори, театри) і **громадські установи** (клюби, товариства).

Просимо поспішитися з присилкою. Реченець до 30-го мая с. р.

Се в інтересі кождого громадянина і всіх українських установ в Америці, бо імена й адреси будуть подані поазбучно і будуть в руках 20,000 членів У. Н. Союза через цілий рік.

Адресувати:

„SVOBODA"
Box 346
JERSEY CITY, N. J.
Видавництво У. Н. Союза.

КАТАСТРОФА В ЦЕРКВІ.

У велику суботу підчас богослуження завалилася стеля лісбонського (Португалія) собору. Румовище засипало сотки людей. Богато з них згинуло на місці. Видобуто 20 убитих, 30 тяжко ранених; лекше ранених було около 400 людей.

ФРАК І ВИТРИХ.

У Берліні засудили цими днями „джентельмена-вломника" Беґрена, який довший час грабив у дуже штудерний спосіб. Він мешкав як богата людина і бував в аристократичних домах як гість. Він ограбив одного золотаря на 600,000 марок і очистив совісно із золота та срібла помешкання кількох достойників. Одна з його метод крадіжі була справді „джентельменська": коли у спілці із іншим грабив одну хату, а почув метушню, вибіг на коритар і як посторонния особа, перший кинувся в хату, де був його товариш, який утікав. Беґрен своїм виглядом не збуджував підозріння, що є в спілці із злодієм, проти якого одночасно хотів свідчити як свідок. При однїй такій штуці його зловили, бо пізнали. На поліцію відставили його у фраку, як він ходив, а в кишенях найшли крім двох бравнінґів, цілу колекцію витрихів і іншого знарядда. Найцікавійше в цій історії те, що на поліції ствердили тотожність його відтиску руки, хоча він „працював" у рукавичках; на однім срібнім предметі він лишив відтиск руки з нижчої частини жмені, яка визирає крізь защіплену рукавичку. Цей відтиск найшли на поліції між 1600 дактильосдопійними знимками. Є це другий випадок в Европі, щоби злодія пізнали по відтиску руки в рукавичці.

АНҐЛІЯ ЗА ЗМЕНШЕННЄМ ОКУПАЦІЙНОЇ АРМІЇ.

ЛОНДОН, 13. мая. — Французький уряд закордонних справ запитався Велику Британію, чи вона згідна обмежити число своєї окупаційної армії в Надренії. На те Чемберлейн відповів, що коли мова про редукцію окупаційних армій, то тут входить в рахубу головно Франція, бо вона держить 60.000 війска, а Анґлія всего 8.000. Але навіть і те число готова вона зменшити.

ШУКАВ СМЕРТИ В СТИРТІ СІНА.

Генрик Асланович, скінчивши лісовий відділ на львівській техніці, шукав посади. А що з жінкою і з родиною не жив у добрих взаєминах, прикрою була його пошуканка. Недавно довідався він, що є вільна посада лісничого на Виленщині. Поїхав туди, одначе було за пізно, посада була вже обсаджена. З розпуки по дорозі заліз у стирту сіна і вирішив згинути в ній з голоду. Після 14-дневного побуту в стирті найшли його люде ледви живого.

ЖИТТЄВІ УМОВИНИ КИТАЙСЬКОГО РОБІТНИКА.

В Китаю робітник живе і працює так, як в старовині жили і працювали невольники. Китайський чорнороб (куліс) запрягається до плуга чи візка, яким перевозить товари, зглядно богатих людей. З виїмкою кількох залізничих шляхів транспорт товарів на величезнім просторі Китаю відбувається на плечах мущин і жінок, а двоколесові візки, які тягнуть куліси (чорнороби), заступають подорожним залізниці, самоходи чи коня. Китайські чорнороби двигають на своїх плечах великі тягарі на просторі соток кільометрів, заробляючи по 10 центів денно. Заробітки кулісів нужденні. Працюють навіть малолітні діти. Там будуються навіть окремі машини, які можуть обслуговувати шестилітні діти. — Китайський селянин управляє своє дрібне огородове господарство власними руками і осягає з нього 50—200 долярів річно. Протягом року родина китайська, що ліпше заробляє, видає на харчі около 100 долярів, міжтим, коли така сама американська родина видає на ту саму ціль 900 долярів. — Куліси і фабричні робітники їдять майже виключно риж і біб, але й на цю поживу їхні заробітки не вистачають. Рідко коли залишається гріш на одіж. Мешкають у хатинах з бамбусу, глини і соломи. Таких хатин довкола новітних фабрик в Шанґаю є тисячі. На просторі 10 до 14 квадратових стіп мешкає по шість осіб. Дахи і стіни діраві, а довкола хатин повно сміття і відпадків так, що після дощу входиться до хатини в брудній воді по коліна. Европейські працьодавці обходяться з китайськими робітниками не краще, як з худобою. Наставники по фабриках заосмотрені в буки, якими підганяють дітей до праці. — Отся нужда і зробилася безпосередньою приною вибуху китайської революції.

ФРАНЦІЯ ЗАТІСНЮЄ ДРУЖБУ З АНҐЛІЄЮ

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ВІДВІДУЄ АНҐЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ, А БРІЯН ЧЕМБЕРЛЕЙНА.

ПАРИЖ, 15. мая. — Президент французької республики Думерґ вибирається завтра в відвідини до анґлійського короля. Буде це свого рода срібний ювилей Франції і Анґлії, бо отсе минає 25 літ від того часу, коли оба краї ввійшли в дружбу, яка перетривала світову війну і треває і досі, хоч западають на ню часами важкі хмари.

Президент і король будуть брати участь в ріжних торжествах і обідах, а міністри закордонних справ Франції і Анґлії будуть за той час ломити собі голови над розвязкою важких питань, які відносяться до Анґлії і Франції. Бріянд, який прибув разом з през. Думерґом, буде змущений обговорити з Чемберлейном на тім срібнім весілю ось такі справи: Як вирішити остаточно справу евакуації аліянтських війск з над Рену, коли Франція твердить, що ця армія є найкращою ґарантією того, що Німці будуть виконувати плян Доса. Дальше треба вирішити спільну лінію що до політики в Китаю, а рівнож обговорити консеквенції ревізії совітської кооперативи Аркос в Лондоні. А альбанське питаннє і морська розоружна конференція, в якій Анґлія возьме участь, також важні квестії. Будуть отже мали оба міністри над чим ломити собі голови. Не так як президенти і королі, що будуть тільки забавлятися та підносити тоасти.

ВЕЛИКЕ ОБУРЕННЄ В МОСКВІ З ПРИВОДУ РЕВІЗІЇ В ЛОНДОНІ.

МОСКВА, 14. мая. — Великі відділи війска і поліції з машиновими крісами і танками обступили анґлійську амбасаду, щоби її охоронити перед демонстрантами, що хотіли запротестувати проти Анґлії з приводу переведення ревізії в совітській кооперативі Аркос в Лондоні.

Московські ґазети називають ту ревізію звичайною провокацією Чемберлейна, яка є продовженнєм тої провокації, яку започатковано при ревізії в Пекіні. Вони підносять, що британський уряд і британські капіталисти хочуть довести до оружного конфлікту між совітами а Анґлією, але народи обох тих країв такого конфлікту собі не бажають. Часописи твердять, що та ревізія є рівнож маневром зі сторони уряду, придуманим на це, щоби ним відвернути увагу анґлійської опінії від протистрайкового закона, а застрашити її иншою небезпекою. Та ревізія є, на їх думку, великим ударом в економічну конференцію, бо коли від неї совіти відмовляться, не можна говорити про економічне відродженне Европи.

НА ЕКОНОМІЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ АМЕРИКАНЦІ СТИРАЮТЬСЯ З ДРУГИМИ ДЕЛЕҐАТАМИ.

ЖЕНЕВА, 14. мая. — Американські делеґати поставили домаганнє, щоби торговельні аташе при торговельних місіях мали право контролювати кошта продукції тих товарів, що їх експортують до Америки, щоби в той спосіб можна накладати відповідні до їх вартости цла. Швайцарія і Швеція спротивилися такому поступованню.

В ЄРУСАЛИМІ СВЯТКУЮТЬ АЖ ТРИ СВЯТА В ОДИН ЧАС.

ЄРУСАЛИМ, почтою з 21. квітня. — Того року випало так, що в однім тижни святкували христіяни Великдень, жиди пасху, а Турки своє свято Небі Муса. Ціле місто прибрало тим самим святочний образ. Всі спільно забавлялися і радувалися, кождий після своїх звичаїв і вірувань.

НЕ ЗНАЙШЛИ ТОГО, ЗА ЧИМ ШУКАЛИ.

ЛОНДОН, 15. мая. — Документів, які мали викрасти комуністи з міністерства военних справ, а за якими шукали в совітській кооперативі Аркос, досі не знайдено. Догадуються, що їх переховують деинде, або спалено їх підчас ревізії. Мимо того твердять, що знайдено в сейфі богато матеріялів, які свідчать про протианґлійську совітську акцію.

ҐЕНЕРАЛ ЧЕНҐ РОЗПОЧИНАЄ НОВУ КАМПАНІЮ.

ШАНҐАЙ, 15. мая. — Ґенерал Ченґ Кай Шек розпочав новий похід проти півночі. Полуднева армія перейшла знову ріку Янце і заняла місто Пуков.

ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ В БІЛҐОРОДІ.

БІЛҐОРОД, 15. мая. — Три земні потрясення далися чути сеї ночі. Деякі доми та вулиці потерпіли, але на загал шкода невелика, зате більший страх.

БУДУТЬ РОЗКОПУВАТИ ГЕРКУЛЯНУМ.

НЕАПОЛЬ, 15. мая. — Прибув сюда італійський король Віктор Емануель, щоби взяти участь в отвореню розкопів старинного міста Геркулянум, засипаного лявою Везувія разом з Помпеями. З тих розкопів, які будуть коштувати великанські суми, надіються добути цінні памятки, більшої вартости як ті, що їх добувають з египетських королівських гробів. В Геркулянум мешкали римські богачі. Тут буде можна відкопати цілі палати зі всіми богацтвами, ріжні твори штуки, а разом і бібліотеки, а з ними і богато памяток з духової творчости старинних Греків і Римлян. Бо ми знаємо, що по богато творах залишилися тільки імена, а творів самих нема.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ЗВИЧАЙНО, ВЕСНЯНІ АЛЯРМИ, АЛЕ ОСНОВНІЙШІ

Як кождої весни, так і сьогорічної, по світі стали кружляти сподівання нового межинародного конфлікту, який легко може розгорітися до величини нової світової війни. Лишень що сього року вони мають більше підстав правдивости, як колинебудь за всі попередні роки від закінчення світової війни.

Коли пару тижнів тому назад командант Пекіну зробив ревізії й арешти в большевицькій амбасаді в тому місті, то весь світ добачив у сьому заповідь поважної затії. За рукою Ченка світ побачив Англію, а подію пояснили як доказ того, що Англія та її приятелі збираються до рішучої росправи проти Москви.

Та коли сі пояснення богато людий вважало страхом заголюканих людий, „алярмістів", то за те від часу ревізії, яку англійський уряд перевів у канцеляріях Аркоса, російської торговельної агентури в Англії, чим раз більше людий починає схилятися до думки, що на світовім обрію таки справді починають збиратися грізні хмари, з яких можуть впасти военні тучі. В сій ревізії навіть найспокійнійші люди доглянули певні признаки поважних межинародних конфліктів. Кажуть, Англія рішилася заставити Росію сточити з Англією остаточний рішаючий бій.

В тому самому напрямку показують і другі познаки, хоч далеко менчі. Захоплює ся світова туча навіть нашу політичну іміграцію в Европі. Маленькі люди, які не мають найменчих упливів, говорять як диктатори. Вчора ще „безгрішні" люди видають дорогі органи. Цивільні організують армії. Дрібненькі проводирі дрібних іміґрантських груп підписують межинародні документи, роблять межинародні угоди, торгують українським народним богацтвом. Політична іміґрація, що вже починала братися до практичної роботи за хліб, хоча житний, але чесний, нагло знова роспрягається та починає балювати, пити й віватувати.

На нас, непривичних до таких річий, робить се враження страшної деморалізації. Тимчасом такі річи вже нераз бували в других народів, а бували вони все, коли грозило нове міжнародне потрясення.

Тим, що остали здоровими, не пора жаліти над тою бранжею, а пора дивитися за тим, щоби серед нових конфліктів не потерпіла справа нашого народа.

НЕДОМИСЛИЄ ЧИ ПІДЛІСТЬ

Коли чуєш про якийсь гетьманат, або щось подібного і сміх розбирає і злість. Де ж такі культурні ніби люде, а підпорядковують себе самі якімось зайдам, пройдихвістам та нахабам. Колись, з часом немало буде роботи історикам та псіхіатрам те явище дослідити та проаналізувати. Що таке явище цілом річ ненормальна, видно так, як на долоні й доказувати шкідливість його не тілько для нації та громадянства, але й для кожного поодинокого індивида цілком зайве. Я хочу навести де кого з таких осіб — на те, чого вони не добачають, хоч воно у їх під самісеньким носом. Вернуся трохи назад.

Гетьманат, як такий, ніколи не істнував, а повстав він через накинення з гори тими, хто сам не міг дати ради з поневоленим. Тими першими гетьманодавцями були **Ляхи.** Погоджуючись з істнуванням гетьмана, останні мали на увазі приборкати непокірних Українців. Але гетьмани все таки були виборні хоч не народом, то козацтвом. Ляхи мали слушність годитися хоч би і з виборним гетьманом, бо знали, що коли такий гетьман добється влади, а „набуде хуторів", то він вже перестане бути оборонцем народу, а стане посіпакою Ляхів. З смертю гетьмана Дорошенка, помер і гетьманат. Після нього гетьмани були лише „прикащиками" Ляхів або Москалів. Вони не будували Україну, а руйнували.

Але полишимо старих гетьманів, та подивимося на теперішніх. Не буду говорити про те, хто їх вибирав і де, розгляньмо краще їх роботу.

* *

Не встиг Павло укублитися у губернаторському будинку у Київі, як поплили потяги з Петербургу та Москви з колишніми його товаришами-Москалями, які там подихали з голоду. Мало йому було чорносотенців київських на чолі з В. Шульгином? Очевидно мало. Не надіявся Скоропадський „власними силами" знищити Українців, гукнув клич до рідної Московії.

Повторювати клича не було потрібно. Наїхало Азіятів до Київа, оточили тісним колом „Світи Єво Велічества Ґенерал-Майора Скоропадського". Полетіли сепаратисти з посад — хто в тюрму, а хто на копальні до Вестфалії. Полетіли карні відділи по цілій Україні бити та катувати селян, що повернули собі свої землі, загарбані Москалями. Закрили рота сепаратистам, роззявили пащу Москалики. Застогнали села, мов під татарвою первісною. **І в той час коронувався Його Світлість Гетьман Скоропадський Павло І.**

* * *

Ще про революцію і спогаду не було. Ще були ми усі „рускими". Ще за одну назву Україна садовили до вязниць, як патріотами справжніми у німецькому полоні покладено було основу укр. війська. Зальцведель, Раштадт та Вецляр творили армію визвольну. Вчилися, готовилися до визвольної боротьби. Нарешті тая довго очікувана година прийшла. Полетіли синьожупаньці до Київа, тільки що звільненого від фіно-болгро-азіята. Звалися вони **Січовиками**, а гимном їх було „Гей там на горі січ іде". Та найшлась гадюка, що не дала їм жити. Явився „Ясновельможний" і **Січей не стало.** Німецькими багнетами розігнали їх, по тюрмах запакували, щоб було тихо.

* * *

Та не довго панував Павло-Братовбійник. Ослабли німецькі пута, попадали швабські багнети, народ український зкинув московського наймита. Розтоптав його федерацію з „Матерью Россией". Наче злодій, перебраний німецьким жовніром, утік нащадок дурного діда свого Івана до Німеччини. Не відновилася Москва з царем-батюшкою, навіть надія пропала на відновлення. Відпочивши трохи, знов до українського пирога зачав заглядати. Ґазетку випускати. Й знов згадав про Січовиків. Друкувалися там спомини про синіх. Якось проскочило. Після двох фейлетонів покликав уповноважений „Світлости" автора й наказав написати про них, що то большевики. Автор звичайно відмовився і — більше не писали.

* * *

Хто накинув гетьманат Січам у Америці, не знаю. Знають певно ті, хто підлягає гетьману зараз. Розбилися колись сильні Січи, лають та ганьблять Січовики один другого, гризуться мов собаки з-за московської вонючої кістки. Та видно мало гетьманцям москалів і ляхів приручили. Чи на теж Українські Січові Стрільці накладали головами, щоб брати їх корилися ворожим наймитам? Чи може брати розум погубили? Де йдете за тими, що Україну погубили, не давши їй розвинутися? Як це слабоуміє, то ще пів біди — від того можна вилікуватися, але як ні? Може вони свідомо пішли на службу тим, хто ще і зараз точить кров з тих Січовиків, що не в Америці. Коли так, то це підлість і то не тілько проти власного народу, а й проти Америки. Чи уявляють собі гетьманці-Січовики, до чого вони ведуть орґанізації свої? Пора подумати, розважити й отверто сказати: в чому ціль Січовиків? Може є думки закласти державу гетьманську з Павлом Першим під протекторатом президента Злучених Держав?

І дивно і смішно. Видно недорослі ще Українці до власного порядкування собою. Певно люблять ярмо більше як волю. А коли так, то не треба звати себе Січовиками та плямити брудом цю чесну назву та славних Запорожців, які на все були здібні, лише не на підлість проти свого народу.

Василь Бобрів,
Ню Йорк, 13. V. 1927.

ВИЯСНЕННЯ.

Відносно новинки, яку поміщено в 111 числі „Свободи" з дня 14. мая про арештоване о. М. Підгорецького заявляю, що це арештоване спричинив церковний адвокат. Про арештоване довідався я як і церковний комітет доперва по довершенім факті.

Заявляю, що я не давав репортерам ніяких інформацій і річ природна не відповідаю за те, що вони помістили в деяких американських ґазетах про ту справу.

о. П. Понятишин,
Ню Йорк, Н. Й.

ДОВКОЛА УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБЛЄМИ

Від довшого часу, з хвилею загострення англьо-радянських відносин, все частіше зринає на сторінках преси українська справа. Недавно (4. квітня) берлінський орган „Gewissen" помістив на цю тему вичерпуючу статтю під написом „Die Ukraine und die deutsche Politik". Основною прикметою тієї статті є трактування української проблєми як цілости в противенстві до часткового її висування радянськими (Зах. України) чи антирадянськими (Вел. України) чинниками.

Німецький автор звертає увагу на актуальність української проблєми, далеко більшу і глибшу, як підчас війни. Епізодичність тієї проблєми з военних і післявоєнних часів належить вже до минувшини. Українська проблєма здобула трівкий характер і зближується до своєї неминучої розвязки. Україною цікавляться ріжні чинники. Польща цікавиться нею у своїм власнім інтересі.

„Також Англійці проявляють живий інтерес для українства, надіючись, що усамостійнення того сорокміліонового народу на північному березі Чорного моря остаточно ослабить Рад. Унію".

Англійському господарському змислові імпонує думка про обєднання величезної східно-европейської території, що обіймає найбагатші простори Східної Европи, очевидно, під патронатом Англії.

Одначе найсильнійшим моментом, що примушує звернути увагу на українську проблєму, є таки розвиток самого українства. Твердої боєвої постави сімох міліонів Українців у нинішній Польщі не могла вона (Польща) навіть серед нинішних обставин зрушити з первісного становища. Але те, що діється на радянському ґрунті, є чимсь більшим. Є це націоналізаційний розмах імпонуючого розміру, що проявляється у всіх ділянках життя українського народу. Треба уявити собі лише, що нарід, який перед війною не мав ані одної народньої школи, якого мова була прогнана з публичного життя, сьогодні розпоряджає власною самоуправою, має власне шкільництво до високих шкіл включно. Поруч наукової продукції розвивається мистецька, що — як і церква — намагається відмежуватися від Москви.

„Большевизм у тій хвилі находиться в своєрідному положенні, а саме такому, що стихійний український рух усе більше і більше спихає його власну народність (Volkstum), себто руських. Для совітських відносин укладається дивоглядне становище, що в країні повстають українські націонали комітети, які на адресу уряду спрямовують ультимативні домагання. Ясно, не з легким серцем рішилися московські можновладці, які так чваняться безумовною вільністю своїх національностей, перевести особові зміни на рішаючих становищах в українському уряді, щоби зломити розвиток сепаратистичного руху. Не можна заперечити, що переговори про пакт, які ведуться між Польщею і Росією, свій глибший підклад мають у спільному противенстві з огляду на українство. Без сумніву найважнійшим наслідком комуністичної національної політики є те, що проблєма Півночі і Полудня виступила у всій гостроті для Східної Европи не лише під політичним, але й культурним оглядом і її не дасться порівняти з ніякою з попередніх історичних період. Зі всіх европейських народів єдино німецький є здатний на основі власного болючого досвіду правильно зрозуміти Схід".

Німецька політика повинна присвятити більшу увагу реституції українського чинника в заграничних комбінаціях. І то тим більше, що Україна має для Німеччини особливше значіння. Досі українську проблєму в Німеччині і в Австрії трактовано під кутом розвалу Росії або уніоністичних намагань Ватикану. Українська проблєма виринала тільки у звязку з якоюсь военною заверухою, а зрештою не входила в обсяг німецької політики. Сьогодні, коли окремішности української нації не оспорюють ні Поляки ні Руські, справи не слід більше багателізувати, тільки треба розглядати її в цілому її діяпазоні.

Після того німецький автор переходить всі етапи історичних взаємин України з Німеччиною і робить такі висновки:

„Булоби хибним розглядати українську проблєму з антипольського чи антиросійського наставлення і під впливом сильніщого підкреслення тої чи іншої ноти вязатися з якоюнебудь з еміґрантських груп. Ми в Німеччині вже вже від французької революції повинні знати, як безплідно є вести еміґрантську політику. Можливі вигляди таких елементів важко оцінити, а їх обіцянки звичайно стоять у відворотному відношенні до їх дійсних сил. Воно навіть смішно виглядає, коли Українці сподіваються найти у нас підтримку на основі гасла: „Лише проти Польщі" або „Лише проти Росії", на основі гасла, якого вони не можуть утвердити у власному таборі. Це значить: упрощувати створене положення, що вимагає від українського народу складного розгляду під кутом закордонного наставлення. Траґедія того положення міститься в тому, що на протязі своєї історії український нарід не міг вийти з тієї подвійної фронтової постави. І до нинішнього дня істнує небезпека, що його сила змарнується на розторощуючій політиці, а тимсамим булаб довершена балканізація Східної Европи. Німецька орієнтація повинна під духовим і політичним оглядом дати забезпеку вільної творчої праці для українського народу".

В своїй українській політиці Німеччина мусить мати на увазі, що істнують ще й англійські намагання у відношенні до України, яких метою поставити Східну Европу на рівень англьосаської господарчої кольонії. Істнують і французькі намагання. Вкінці поруч російської орієнтації маємо ще й своєрідну польську, якої метою федерація радянської области України з Польщею з одночасним пожертвуванням у користь Польщі Українців Східної Галичини і Волині.

З огляду на всі ці пляни і можливости Німеччина мусить пильно мати на увазі, що кожде з тих рішень (англійське, французьке, російське чи польське) є звернене проти Німеччини як держави і як нації.

Отже на яких чинниках повинна опертися українська політика Німеччини? Не слід вирішувати цього питання ані з погляду на край, ані з погляду на еміґрацію. Національне українство у Східній Галичині стоїть в оборонній боротьбі спільно з німецкістю в Польщі. Одночасно господарство Рад. України, що виявляє тенденції розвиватися незалежньо від Москви, шукає звязків у середущій Европі. І тут спадає на німецьке господарство особливша національно-політична відповідальність. До тогож розумна культурна політика повинна підготовити зближення обох народів. Цих завдань покищо було би досить. Та насувається сумнів, чи в Німеччині є воля братися за справу, велику своїм обсягом, справу, що вимагає рішучости і послідовности. Бо українська проблєма, надаючи яскраву закраску німецькій міжнародній політиці, не заносить пацифістичним духом.

Н. В.

В. Будзиновський.

ПЯТЕ КОЛЕСО.

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.

(2)

— Як би ви мене поцілували, то се був би цілунок... батьківський. За него я поцілувала би вас в руку.

Хмельницький взяв дівчину одною рукою за шию, другою під бороду і крепко поцілував. Раз, другий, третий. Вона не боронилася. Хотів ще четвертий раз, коли на горі рипнули двері. Хоч він цілував як батько, хоч вона ті цілунки приймала як донька, отже обоє не потребували соромитися того, то таки обоє відскочили від себе. Таки обоє боялися, щоби їх на тім хто не спіймав. Вона пустилася бігцем сходами в гору, він поволи ступав за нею. Пішов коритарем аж на кінець під двері, під котрими Олена зупинилася задихана, червона, з горіючими, в него вліпленими очима.

— Ось тут, — сказала, показуючи на двері. — Застукайте!

— Може би ще раз? — Хмельницький спитав.

— Що, ще раз?

— Я тебе поцілував як батько, але ти мене ще не поцілувала як донька.

— Я не ваша донька.

— А я твій батько?

— Ви так як батько.

— А ти, так як донька... Ну?

— В руку?

— В руку не приймаю. Як я тебе, так ти мене.

— Соромно.

— Пусте, соромно. Лиш з молодими хлопцями цілуватися соромно. Зі мною, то й твій батько позволив би.

Хмельницький пригорнув дівчину до себе і знов поцілував. Сим разом почув, що її уста палко відповіли.

— Застукайте! — сказала і втікла, бо вчула, що Медвин іде до дверий.

Двері справді відчинилися і на порозі станув Медвин, в пишнім турецькім халаті і в турецьких капцях. Розвів руки і крикнув:

— Справді Богдан! Ти, хлопе, ні троха не змінився. Лише вус та брови буйніші, лице не таке гладке і ти цілий троха розрісся. Впрочім ти такий, який є в чверть століття тому. Як Олена сказала мені, що ти йдеш до мене, то я так втішився, що доразу подужав. Вискочив з ліжка, надів халат і вже сам хотів іти по тебе до краму. Зайди близше. Хоч тут нелад, бо я пестився в ліжку, але вигідно і свобідно.

Хмельницький увійшов у комнату і вони розцілувалися.

— Я тебе був би не пізнав, ти так змінився,— Богдан замітив сідаючи.

— Бо не всі люди з такої глини як ти, що все один. І я дещо пережив. Жінка хорувала мені, дай їй Боже царство небесне. Полишила мене з сином і донькою. Богу дякувати, що хоч з дітий маю потіху. Гідні діти. Син веде робітню і крам, за тиждень віддаю доньку.

— Вже?! — Хмельницький спитав здивований, причім на його язиці збіглася слинка. — Та таку молоду? Таку дитину?

— Старої ніхто не взявби. Хиба для маєтку. І не така вона дитина. В сам раз. У тебе є діти? Бо, гадаю, ти також оженився.

— Та оженився, але й я вже вдовець. Від року. Небіжка полишила мені четворо. Двох синів і дві доньки. Наймолодшій дитині що лиш на третий рік пішло. Зяті у мене не скоро будуть, бо мої доньки молодші від твоєї. Я пізно оженився. Аж коли вийшов з турецької неволі.

— Я чув, що ти під Цецорою попав у турецькі лика. Треба було тобі пхатися? Чи то нас тоді Турки зачіпали? Польща нехай би була давала собі з ними раду! Ти ще будучи у Львові ніколи не хвалив політики тих козаків, що ходили битися за Польщу. За те, що ти за Польщу втратив батька і сам терпів в ясирі, та Польща так заплатила тобі, що скинула тебе з військового писаря.

— Колись відплачуся, але ліпше!

На поличці коло дверий лежав малий деревляний клевець. Медвин взяв його і вдарив ним об мосяжну бляху, що висіла на одвірку.

— Чей же на сухо не будемо балакати, — сказав, коли Хмельницький спитав, кого кличе.

Двері відчинилися і на порозі станула Олена. Глянувши на гостя, спаленіла.

— Принеси нам гуску, булку і... ти вже знаєш, що, — Медвин сказав. — Олена відповіла сміючися і відійшла.

— Мушу похвалитися медом з моєї власної пасіки і мого власного виробу, — Медвин сказав. — Може у тебе в Суботові ліпший, степовий, але, чим хата богата, тим рада.

— Маєш пасіку? — Хмельницький спитав. — У твого батька пасіки не було.

— Батько чогось не хотів пасіки. Два роки по його смерти святоюрські монахи заплатили мені за мою роботу десятьма колодами і позволили мені держати пасіку в їх садах. Я троха докупив, троха розвів і тепер маю сто пнів.

— Таки там, в святоюрських садах?

— Там. Власних садів не маю, а там монахи ще й опікуються моєю пчолою.

— Гадаю, що ти вже міг би мати якийсь маєток за містом. Твій батько мав покладний гріш.

— Та міг би, бо троха батько лишив мені, троха я доробився. Гріш був би. Але я задивився на одну каменичку в місті. Купив її і за місяць-два перенесуся до неї з крамом і робітнею.

— Котра то каменичка?

— Як ти в послідних роках у Львові не був, то не знаєш її. Вона побудована що лиш вісім років тому. При Галицькій улиці.

— При Галицькій?! Або ти вихрестився на католика?

— Ти гадаєш, що у Львові лиш одні католики мають доми поза улицею Руською, чи Вірменською?

— Ті католицькі Німці, що заснували Лембург ще за українських князів, уже тоді дістали право орудувати містом, як самі схочуть. Вони тільки католикови дали право строїти хату де схоче. Се право католики мають по нинішний день. Некатолики ні.

— Некатолики права не мають, але за те мають доми. Я волю дім без права, як право без дому.

— Та як се може бути?

— Православні мають право будувати хати лише при улиці Руській, Вірмени при Вірменській. Се правда. Але правда й те, що ніяке право не забороняє нікому продати свою хату кому він схоче. Ніяке право не каже, що має статися з хатою поза Руською, або поза Вірменською улицею, коли сю хату католик продав Українцеви або Вірменинови. Я купив хату при улици Галицькій від Поляка Цвішеншляґа за сім тисяч і двіста золотих. Реґент міста, пан Панах вніс протест, в котрім сказав щиру правду, що православному Львівчикови, міське право позволяє мати хату тільки при улици Руській, та що православним не вільно розлиґуватися в католицькім місті на шкоду католицької віри. Я відповів, що пан реґент хиба не знає старого звичаю, бо вже здавна неодна хата поза Вірменською улицею в руках Вірменина, неодна поза Руською улицею в руках Українця. Не православний завинив, коли католик хату продав йому.

— І так лишилося?

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ ЗА РІДНУ ШКОЛУ В АМЕРИЦІ.

До дописи гр. Ковальчика, що була поміщена в нашій газеті дня 6. мая, я позволю собі дещо сказати (не у гнів авторови).

Першу увагу про неї я хочу зробити ту, що вона була така довга, що мало людий її прочитало до кінця.

По друге читач міг би з неї набрати не зовсім справедливого погляду на ролю наших дякоучителів в Америці. Щоби як слід зрозуміти ролю сих дякоучителів, треба перенестися на яких 20 літ назад. Якраз тоді я приїхав в Америку, і добре памятаю, як виглядало українське життя в Америці. Застав я пару церков, і то тільки по більших містах. Другі тільки тоді організувалися. Допервa з часом повстало коло 120 парохій, а при кождій з них повстала одна або й більше шкіл.

Коло організовання так церков, як і шкіл, дякоучителі відограли велику ролю. Їх заслуга в тім згляді велика. Тим більша, що народ справою мало цікавився, бо хоча наш нарід жив в Америці, духом він ще був у старім краю. Говорили собі люди: „Поживу тут ще два-три роки, та поїду в старий край". Відомо, хто так казав, тому не було до школи, ні до учителів. Про них просто ніхто не думав. Дякоучителі були одинокі, які про се думали, і їм тепер треба признати багато заслуги за зорганізованнє шкіл. Певна річ, що школи не могли бути інакші, а лишень такі, які ті вчителі вміли зорганізувати.

Тому я думаю, що коли ми тепер пережили вже ті давні часи то нам не пора тепер критикувати богато священиків і дяків, а просто братися за нову справу, яка тепер станула перед нами. З того, що ми будемо критикувати остро дякоучителів за те, що вони робили те, що могли, і так, як вміли, богато не зробимо. Треба нам памятати, що тепер уже ні священики ні дякоучителі рідної школи нам в Америці не збудують, а ціле громадянство. Громада великий чоловік, і громада нині вже богато цікавиться, як нам жити в Америці, а не тим, як нам вертати в старий край. Як громада буде знати, так зробить. Від неї залежить. Лишень від неї може прийти зміна на краще.

Щоби не скінчити свого слова голословно, себто самою критикою, я тепер запропоную отсі думки для приспішення вирішення сього важного питання. На мою думку, треба мати при Обєднанню спеціяльний шкільний комітет, котрий мав би занятися реорганізацією рідної школи. Далі, треба розіслати по всіх українських громадах в Америці заклик до всіх українських громадян, щоби вони зорганізувалися для ведення школи та віддали кожду місцеву школу в руки відповідних людий. По третє, нам треба перевести в життя засаду, що на удержаннє наших шкіл мусять плисти правильні жертви, так само, як вони пливуть на удержаннє наших церков.

Поки ми не переведемо в життя сих простих засад, які другі народи вже давно в себе перевели, так довго ми будемо тільки балакати, а не робити, так довго будемо тільки дурити себе й своїх дітий, а не робити справдішнього діла.

А. Лаврів,
Ст. Клер, Па.

БИЗНЕСОВА ІДЕЯ.

В нації, яка кладе в основу свого щастя жебрацтво, небезпечно говорити про добробут. І горе ґазеті, яка заговорилаби про потребу творення українського бизнесу в Америці. Коли ви проголосите, що ви нуждар і тому маете право до помочи від суспільности — то се наш рідний, на традиції опертий звичай. Але коли ви зажадаете, щоби поперли вас у бизнесі і в той спосіб дали вам хоч змогу життя, то ви сейчас певні напастей. Мовляв: „Хоче на нас доробитися і стати богатирем. Ні, не дiжде сього". І тому, зовсім природно, маємо в нас доволі богато менше чи більше інтелігентних жебраків.

А вже ґазету, яка відважиласьби на взір великих американських ґазет завести у себе бизнесовий відділ, требаби хиба збойкотувати, бо певно „підкуплена якоюсь компанією".

Мимо сього я раджу „Свободі" заговорити отверто про потребу богацтва межи Українцями в Америці. А що до богацтва доходиться звичайно при помочи бизнесу, раджу хоч на пробу заговорити про бизнес: все одно, чи загальний, чи особистий.

Значить: Наші ґазети можуть з часом призвичаїти наших людий думати про **бизнес** і помагати один другому в підприємстві.

Одиниці, які без приготовання вирвалися вперед до українського бизнесу і впали, стягнули не лише на себе негодованнє пошкодованих, але поширили межи загалом переконаннє, що кождий український бизнесмен, се що найменше обманець, як не простий злодій. Тепер присягайтеся на всі святощі, що ви хочете провадити бизнес на чисто бизнесових підставах, як усюди діється в Америці, то вам мало хто повірить. Навпаки: коли ви Українець, то тим самим ви не можете бути чесним або хоч розумним бизнесменом. І тому Українець піде до кождого бизнесмена залагодити свою орудку, коби лише не до Українця.

Стан є дійсно прикрий, коли не страшний. Бо брак довіря до самих себе мусить убити всяку ініціятиву в самім зародку і спричинити упадок кождого бизнесу, опертого на українських покупцях.

А прецінь є деякі бизнеси, які лишень між Українцями можуть просперувати і тому мусять мати українську марку. Дальше: Кождий свіжий **бизнесмен** числить усе на круг своїх приятелів, знакомих та земляків, заки зможе пійти дальше і оперти своє істнованнє на не-українськім елементі. Не кождому отворена дорога до загально-американського світа, а деколи навіть виключена, бо загально-американський бизнесовий світ так обсаджений людьми, що там лише найспосібнійший може вдержатися, а инші мусять пхатися межи так звані чужинецькі ґрупи і тутки шукати собі щастя. І ось на диво: Де не може просперувати Українець межи Українцями лише тому, що він бизнесмен українського роду, там знайде гостинність і поперте Американець не-українського роду, а часто цілковитий чужинець, який щойно приїхав до Америки і знає троха ломаної української мови. Найчастійше се Жиди, котрі, що правда, мають особливше щасте межи українським загалом. Їх попре деякий з приязни, деякий зі зависти, щоби другий Українець не став богатшим від него, а деякий підіпре чужинця — не-Українця з причини більшого довіря до бизнесового хисту чужинця.

Та які небудь булиби причи-

Та якінебудь булиби причини слабого проспероваиня українського бизнесу, треба ствердити факт, що брак визначних бизнесменів межи нами відбиваеться незвичайно уємно на цілім загалови української іміґрації в Америці.

Перш усього ми такі слабі фінансово, що не можемо перевести ніякої загальної акції, опертої на грошевих вимогах. Пригадую хочби воєнні часи, коли то ми не спромоглися навіть на один міліон долярів на політичну акцію в часі мирової конференції — а там рішав дуже часто гріш, виданий на пропаґанду. Друге: Ми, Українці, яко цілість в Америці, творимо одну з найслабших іміґраційних ґруп, хоч чисельно ми не є послідні. Трете: Убиваеться навіть охоту комунебудь закладати бизнес, коли він не має виглядів на поперте зі сторони своїх. Отже вийде, що мусимо бути лише слугами для других, або опирати своє істнованнє на сильних мускулах, а коли їх нема, треба пропадати. А хто не хоче гинути без часу, мусить пускатися на обман, бо чесним способом не вдержить свого життя.

Не закриваймо сього безвихідного стану перед собою самими, не нарікаймо на упавших, а щиро візьмімся до обговорення справи створення чи підпертя українського бизнесу, поможім одні другим, чим можемо: хто радою, хто уділом у підприємстві, а з часом зможемо витворити серед себе самих економічну силу, яка нам усе придасться.

Др. Семен Демидчук,
Ню Йорк.

МАРКО ЧЕРЕМШИНА

(Посмертна згадка).

До численних літературних могил, що в останнім часі вкрили нашу землю, прийшла ще одна. Не стало Марка Черемшини, не стало талановитого поета нашої барвної Гуцульщини, письменника, що був саме в силі свого небуденного таланту, що міг обдарувати українську літературу ще не одною перлиною. „Телеґраф" приніс нам сумну, болючу вістку, що 25. квітня, на другий день Великодних свят, помер у Кобаках, в хаті своєї старенької матері д-р Іван Семанюк, адвокат зі Снятина, себто український новеліст Марко Черемшина. Відкладаючи на пізніще докладніщу літературну характеристику покійного, хочемо тут, стоячи перед розкритою могилою, в коротких словах пригадати нашим читачам життевий шлях його.

Народився Семанюк р. 1874-го в селянській сімї, в селі Кобаках. Початкову освіту здобув у народній школі в своїм таки селі, потім до 13-го року пастушив, а опісля віддали його батьки до ґімназії в Коломиї. По скінченню ґімназії в 1896 р. вступив на правничий відділ віденського університету. Здобувши вищу освіту, осів у рідній стороні, ставши за адвоката в Снятині, де й проживав до самої своєї смерти. Писати почав Семанюк ще в ґімназії. Перше оповідання його („Керманич") надруковано 1896 р. в „Буковині". Від того часу появляються Семанюкові новелі по ріжних наших галицьких та буковинських виданнях („Дзвінок", „Зоря", „Громадський Голос", „Літературно-Науковий Вістник", тощо), підписувані звичайно псевдонімом М. Черемшина (другий псевдонім його — Василь Заренко — менше уживаний). В 1901 році вийшли ці новелі окремою збіркою у Чернівцях, накладом товариства „Молода Україна" під наголовком „Карби".

Ця збірка викликала загальну увагу її можна було сподіватися, що за нею піде не одна ще. Тимчасом Черемшина, подібно як і Стефаник, замовк на довший час. 20 літ не чути було його імени в українській пресі і аж у 1922 р. письменник озвався знову й зачарував нас своїми письменницькими творами, повними краси й любови до рідного села. Переживання великої війни струснули письменником і він, по слову російського поета, „внимая ужасам войны", заговорив до нас, а раз заговоривши, вже не переставав що року обдаровувати українську літературу своїми майстерними творами. В 1922 р. розпочинае Черемшина повий період своєї творчости рядом прекрасних оригінальних новель у „Літературно-Науковому Вістнику" (Перші стріли, Село потерпає, Село вигибає, Парасочка) і неменше артистичних перекладів і відтоді в кожному річнику „Літературно-Наукового Вістника" знайдете ви нові новелі покійного. Позатим містить він свої писання в „Письмі з Просвіти", „Громадському Голосі" та інших галицько-українських виданнях.

В останнім часі творчістю гуцульського співця зацікавилася й Наддніпрянщина. В 1925 р. „Книгоспілка" випустила окремою збірочкою вибір його творів (дещо з „Карбів" і майже все з новіщого періоду) з прекрасною вступною статтею відомого критика М. Зерова. Тепер твори Черемшини появляються вже й на сторінках харківських та київських журналів („Червоний Шлях", „Життя й Революція"). Популярність його поширюеться на всю соборну Україну. Й раптом — несподівана смерть. Правда, близькі до письменника люди знали, що він від якогось часу поважно хорує на нирки. Не так давно лічився покійний в одній із львівських санаторій, але нікому з нас і приснитися не могло, щоб кінець був такий близький. Ще недавно був Черемшина у Львові — промовляв на ювилею свого товариша, В. Стефаника, і ось його вже немае серед нас. Перестало бити слабе серце, що так глибоко відчувало силу й неміч, красу й терпіння рідного народу. Вмер Марко Черемшина, але пісня його не вмре, не загине й житиме вічно в діях українського поетичного Слова.

Вічнаж Йому Память!

Вол. Дорошенко.

З останнього листу М. Черемшини.

Берпосередньо перед святами вислав наш письменник листа зі святочними желаннями до свого тіточного брата, нашого співака п. Михайла Голинського, в якому пише між иншим: „З правдивою насолодою слухаю я оповідань очевидців про Твої успіхи на Вел. Україні й у Львові і сам росту та сили набираю. Я тепер сам працюю в канцелярії і не ґаразд мені виїхати у Львів послухати Твого співу — а на свята задумую поїхати до своєї Мами та на могилі Тата і Брата наймити парастас. По святах гадаю вибрати собі день і чмихнути до Львова, так, щоб конче бути на твоїм виступі в опері. Ну, й тоді украду Тобі якусь годинку на бесіду фамілійну"...

З того листу бачимо, що смерть М. Черемшини прийшла зовсім несподівано.

Остап Грицай.

ПІСНЯ НОЧІ.

Ти мене
Угорни
В срібні сни
Сонним мрінем рідних піль,
Пошептами Дів-топіль,
Мовчанням глухого бору
В північ, місяцем прозору,
Угорни,
Сном натхни.

Ти мене
Заколиш
Тишю тиш
Втай, як Ніч колише Глушу,
Втай, як Янгол пестить душу,
Втай, як в північ близь каплиці
Шепчуть з Дивом чарівниці,
Вколиши,
Все стиши.

Ти мене
Оповій
В засвіт мрій,
Поки Жар-цвіт сяє в гаю,
Поки Духи на розстаю,
Поки білі шати мар
Мають відьмом крізь цвинтар
Прилелій,
Туск розвій.

Відень, 1927.

ГАРКАВЕНКО В КЛІВЛЕНД, О.

Наслідком великих успіхів, Гаркавенко буде знова боротися в Клівленд, О., у вівторок, 17-го мая в великій галі Поблік Авдіторюм. Гаркавенко буде боротися там аж до побіди. Кромі него будуть боротися ще другі борці.



ГАРКАВЕНКО В БОФАЛО, Н. Й.

На просьбу української кольонії, Гаркавенко буде боротися в Бофало, Н. Й., в середу, 18-го мая в Бродвей Авдіторіюм на Бродвей ул. Борба буде аж до побіди. Приходіть всі подивитися на нашого силача.

ГАРКАВЕНКО В БОСТОН, МАСС.

В четвер, 19-го мая, Гаркавенко знова буде боротися в Бостон в Гренд Опера Гавз. Підсю пору Гаркавенко в Бостон викликав велику сензацію наслідком послідної побіди. Сподіються, що в четвер Опера Гавз буде переповнена. 113-14

ГАРКАВЕНКО В СИРАКЮЗ, Н. Й.

В пятницю, 20-го мая Гаркавенко бореться в Сиракюз в великій Арена на Салайна ул. запрашаєсь всіх Українців місцевих і доохоличних до численної участи. 113-14

(Огол.)

ПЕРЕМІНА ЯПОНІЇ.

В Осака (в Японії) вийшов друком великий зошит „Презент Дей Джапан". Матеріял", поміщений там, поучує нас, що старинна Японія вже проминула, вмерла. Японія приймає все більше европейсько-американську великоміську культуру. Коли переглядати цей японський зошит, що зображує поступ Японії, а з тим і **асиміляцію** Японії — мимоволі спитаєшся: Чи оплатиться ще подорожувати по чужім краю, щоби пізнати „чужі народи і чужі звичаї", коли те все зникає чимраз більше безслідно, а на місце старовинного, традиційного зявляеться одноманітне, світове, велике місто? Можливо, що є такі речі, які устояться перед великою „культурною пожежею".

На такі питання відповідає власне „Презент Дей Джапан". Довідуємося відтам, що Японія виступила тепер із свого 2,000-літнього культурного відокремлення. Чужинці дуже помиляються, коли вважають Японію на-пів варварською країною; вони навіть не уявляють собі, з якою скорістю „ченґінґ Джапан" асимілюеться на західний спосіб. І та зміна так скоро поступає, що чужинець уже **після двох літ не пізнає нації зперед двох попередніх літ.** Японці визначаються незвичайними здібностями, що всяку чужу культуру засимільовують, перетравлюють у собі.

Виховання зовсім змодернізовано. Воно обнимає всі новітні галузи: техніку, медицину, хліборобську культуру, історію.

Часописи процвітають. **У самім Токіо денно виходить більше як сто часописів. У кінотеатрах** дають клясичні і новітні представлення. „Творить" (цебто працює літературно), можна сказати, кождий Японець. **Пес написаних меншими поетами є понад 23,000!**

В одній діточій ґазеті місячно буває 3,000—4,000 поезій, написаних хлопцями і дівчатами. Нове видавництво „Шінті-Каі" видало цілий том „радикальних поезій". Є дуже богато шкіл: імпресіоністів, символістів, дадаістів, імаґістів. У противенстві до давного, традиційного „Танка-стилю" є „Таіку", свого роду „пролетарське мистецтво". Драма давніше була релігійної закраски, перемішана національними танцями. Пізніше темою драми була аристократія (самураі), а опісля боротьба горожан із тими суспільними верствами. Нова ґенерація все те закинула: грають **Шекспіра,** а також **Ібсена, Стріндберґа, Шніцлера.** Суспільна драма витискає старину, хоч історичні теми ще вдержуються. „Незалежний Театр" узяв до свого репертуару богато нових авторів. „Мистецький Театр" грає народні суспільні пєси, у яких героем виступає ідеальний соціяліст. Драматизують також на новітній зразок релігійні теми. До таких слід зачислити драму Курату „Будійський священик і його ученики". На концертах грають **Бетовена, Брамса, Шуберта. А до недавна концертові салі в Японії були зовсім незнані. І найновішу, наймодернійшу музику можна почути в японських концертових салях.** Японська музика, що має за собою півтретятисячелітню традицію, глибока, тиха музика не находить слухачів. Японці попитують за німецькими вчителями музики і диріґентами. Авта вганяють як і в инших культурних державах, зрештою лети літаками за нагородою, спорт, футбол, світові чемпіонати — ось чим цікавиться новітня Японія. Жіночі збори в справі права голосування для жінок (а на зборах тих Японки модерно зодягнені) — ось що цікавить японську жінку. У часописних оголошеннях подибаєте всі чуда новітньої механіки. Так виглядає новітня Японія.

Остап Вишня.

І ТАМ ТАКЕ САМЕ.

З Марсом учора вночі балакав...

Тільки ото він своєю „фазою" до нас повернувся, я на Холодну гору, бінокля на носа — зирк! — а там над самісіньким кінцем, ноги звісивши, чоловяга сидить...

У келці, в сандаліях, штани під поясок...

Сидить, ковбасу їсть...

Я грамофонну трубу в рота, одкахикавсь, та як двину:

— Здоров, марсіянцю!

— Здрастуй, мать-сира земля!

— Якої губернії?

Щось він мені таке сказав — не розібрав я. Не то Катерославської, не то Катеринославської...

— Як живете? — питаю.

— Говоріть, — кричить, — по руському, а то я по вкраїнському слабувато!

— Не українізувались хіба?

— Ще!

— І в нас іще! Українізуємось оце! Термін надходить! Гарячка!

— Магай Біг!

— Спасибі! А хіба в Бога вірите?

— Дома віримо, на службі — ні!

— І в нас так! А де працюєте?

— У Марсотресті!

— Який розряд?

— Чотирнацятий плюс двацять нагрузки!

— Платять?

— Платять! Та оце скорочують!

— А чому?

— Директорової жінки сестра приїхала...

— Розумію! І в нас часом так.

— А яка влада у вас на Марсі?

— Ради!

— А НЕП є?...

— Нема! Повмирали від „управітельного"...

— Візьміть наших!

— На чорта вони нам?

— Візьміть — у нас хороші: гладкі та голені...

— Кушайте сами!

— Спасибі! А як у вас діти — інкубаторами, чи по старому?!

— По старому! Один інжинір інкубатора був вигадав — жінки й інкубатора побили й інжиніра втопили. Родитимемо, — заявили — сами!

— І в нас сами! А на батьків діти подібні?

— Не дуже! Більше на „дядю"!

— І в нас не дуже! А що у вас тепер робиться?

— Готуємось до перевиборів!

— Жінок вибираете?

— Вибираемо!

— Скільки відсотків?

— Десять!

— Закройсь, Марсе! У нас двацять пять! Три чоловіки — одна жінка!

— А...

— — — — — — —

Не встиг більше нічого спитати, бо повернувся Марс иншою „фазою", якимось смітником, схожим на наш Благбаз після торгівлі...

А на смітнику нікого, крім такої птиці, як наш індик, не було...

Кажуть, що то марсіянська галка...

НАЙСТАРШИЙ НАРІД НА СВІТІ.

В північній Палестині живуть досі останки племени Самаритян. Назва їх походить від міста Самарії, яке колись було. Племя Самаритян появилося менше-більше тому 3.000 літ. Коли північні племена жидівського народу попали до неволі, якійсь скількости жидівських родин вдалося остати на місці. Позірно змішалися вони з чужими пришельцями, а дальше визнавали Єгову. Колиж Жиди вернулися з вавилонської неволі, не хотіли признати Самаритян своїми братами та не допускали їх до релігійних обрядів у Єрусалимі. Після довгих і кровавих боїв між новими і старими племенами, Самаритяне мусіли покинути Єрусалим і побудувати собі власну святиню на горі Гарізін. В 129. році перед Хр. святиню цю збурив Іван Гіркан, але місце, де стояла святиня, остало й дальше святим для Самаритян. Самаритяне все придержувалися точно Мойсеевої науки, але брали її трохи інакше, як решта жидівського народу. І нині ще вони придержуються всіх приписів жидівської релігії. Наслідком релігійної нетерпимости Самаритяне уходили все серед Жидів за нечисте племя і були предметом загальної погорди. Тому Самаритяне жили зовсім окремо, мали своїх власних духовників і не журилися долею цілого жидівства. Коли в 70-му році після Хр. Бар-Кохба станув на чолі великого повстання проти Римлян, Самаритяне до повстання не прилучилися, тому Римляне після побіди не прогнали їх із Палестини. Весь жидівський нарід приневолений був кинути батьківщину, а Самаритяне остали в Палестині і нині ще жиють на тому самому місці, де жили тому тисячі літ. Тому, що Самаритяне вимирали всяких взаємин із окруженням, заключаючи подружа лише між собою, то племя це помало вимирало. І так нині в їх головному осідку (що є в Нубулюсі недалеко давньої Самарії) є всього 176 представників того престарого племени. В Дамаску, Аскальоні і Цезареї, в яких давно мешкали виключно Самаритяне, — нині народу цього вже нема. Самаритяне з Нубулюса вважають себе найчистійшими представниками жидівської раси, бо на протязі 30 століть жили згідно з ритуальними приписами. Вони стрункі, блідолиці, ніжних рисів, з гарними чорними очима, поважні й на все рівнодушні. То типові представники раси змученої, засудженої на вимертя.

ЗАГІПНОТЕЗОВАНА НАРЕЧЕНА.

В ординацийній кімнаті відомого будапештенського лікаря від нервових недуг, д-ра Франца Фельгієзі, стався трагічний випадок. А саме, одна молода дівчина в кімнаті того лікаря, що лікує своїх пацієнтів, переважно гіпнотизмом, збожеволіла, кинулася на лікаря і стала його душити. Лікар ледви оборонився перед нею. Її забрали до дому божевільних. Про сам випадок оповідають такі подробиці:

Др. Фелгієзі — це найпопулярнійший в мадярській столиці лікар від нервових недуг. Він приміняє до хорих методу психоаналізи і гіпнотизм. Перед кількома днями була його ждальня переповнена пацієнтами. Коло 3-тьої години після півдня прийшла туди дуже гарна дівчина в товаристві старшої жінки. Вона почекала ледви кілька хвилин і вже стала непокоїтися. Вкінці скочила, обкидала всіх хорих, що чекали своєї черги, лайливими словами і стала домагатися, щоб її сейчас пустили до лікаря. Присутнім вдалося її успокоїти, але за хвилину та сама сцена повторилася. Дівчина страшно кричала й домагалася гіпнотизера. В той мент отворилися двері і в них зявився др. Фельгієзі. Дівчина впала до кімнати, обняла лікаря, а потім вдарила його сильно в голову і почала душити. Перелякані пацієнти повтікали. Лікар хотів увільнитися від дівчини, але це не вдавалося. Викликана попереднім криком, прийшла його мати і помогла йому перемогти божевільну. Телефонічно завізвано поготівля і відставлено її до дому божевільних.

Молода дівчина є властителькою склепу з капелюхами в Будапешті. Недавно познайомилася вона з мущиною, що мав замір з нею оженитися. Але вона все відтягала свою остаточну згоду на те подружжя. Мущина вирішив її загіпнотизувати, що й зробив. Це мало такі наслідки, що дівчина потім вдруге запала в такий гіпнотичний стан, що стала як не та, якась зовсім инша. Її свояки звернули на це увагу, але не могли збагнути, що саме сталося. Вкінці догадалися, що це може мати якийсь звязок з нареченим і вдалися до д-ра Фельгієзі. Перший раз пройшло все спокійно, а за другим разом сталася описана вгорі сцена. В заведенні для божевільних стан дівчини значно поправився.

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА, відбувщогося в днях від 16.—18. лютого 1927 р.

(Продовження)

ЛЬОКАЦІЯ ФОНДІВ.

Фонд посмертний:

Готівка	$263,366.73
Нових родів	758.99
Морґечі	522,152.50
Бонди	267,558.73
Разом	$1,053,836.95

Фонд резервовий:

Готівка	$ 47,550.00
Морґечі	136.620.00
Бонди	45,231.00
Реальність	19,500.00
Разом	$248,901.00

Фонд сирітський:

Готівка	$19,839.61
Морґечі	93,500.00
Бонди	49,211.50
Разом	$162,551.11

Фонд запомоговий:

Готівка	$20,386.81
Морґечі	33,400.00
Разом	$53,786.81

Фонд адміністраційний:

Готівка	$21,623.29
Друкарня	10,000.00
Разом	$31,623.29

Фонд конвенційний

Готівка	$13,002.45

Фонд народний:

Готівка	$5,294.59

БІЛЯНС.

Стан чинний:		Стан Довжний:	
Готівка	$391,822.47	Фонд Посмертний	1,053,836.95
Морґечі	785,672.50	„ резервовий	248,901.00
Бонди	362,001.23	„ запомоговий	53,786.81
Реальність	19,500.00	„ адміністрац.	31,623.29
Друкарня	10.000.00	„ народний	5,294.59
		„ конвенційний	13,002.45
		„ Сирітський	162,551.11
Разом	$1,568,996.20	Разом	$1,568,996.20

МОЛОДЕЧИЙ ДЕПАРТАМЕНТ.

	Приходи:	Розходи:
Липень	$3,292.31	$ 1,587.14
Серпень	3,190.89	2,186.52
Вересень	2,758.03	11,009.16
Жовтень	2,678.83	692.93
Падолист	2,674.58	807.64
Грудень	3,534.34	1,240.29
Разом	$18,128.98	$17,523.68

ЗІСТАВЛЕННЄ:

Готівка з кінцем червня 1926 р.	$43,459.04
Прихід за час 6 місяців	18,128.98
Разом	$61,588.02
Розхід за час 6 місяців	17,523.68
Готівка з кінцем грудня 1926	$44,064.34

Готівка знаходиться в банках:

Elizabeth Trust Co., Elizabeth, N. J.	$10,200.00
Mutual Saving Fund Harmonia, Elizabeth, N. J.	18,943.30
People Nat'l Bank, Elizabeth, N. J.	787.88
Union County Trust Co., Elizabeth, N. J.	11,016.83
Union County Trust Co., Elizabeth, N. J.	3,116.83
Разом	$44,064.34

Інвестиції готівки.

З днем 30. червня 1926 було інвестовано в морґечах	$36,300.00
За час 6 місяців інвестовано в морґечах	10,500.00
Разом	$46,800.00
За час 6 місяців сплачено морґечів	200.00
З днем 30 грудня 1926 позістає на морґечах	$46,600.00

БІЛЯНС.

Стан чинний:		Стан довжний:	
Готівка	$44,064.34	Фонд посмертний	$68,604.21
Морґечі	46,600.00	„ адміністрац.	22,060.13
Разом	$90,664.34	Разом	$90,664.34

З днем 30-го червня 1926 маеток молод. департ. був	79,559.04
Приріст за час 6 місяців	$10,905.30

Стара резерва Молод. Департаменту.

З днем 30. червня 1926 стара резерва була	$15,189.52
Процент за час 6 місяців	295.71
Разом	$15,485.23

Повисша готівка знаходиться:

N. J. Title Guarantee & Trust Co., Jersey City, N. J.	$15,099.82
N. J. Title Guarantee & Trust Co., Jersey City, N. J.	385.41
Разом	$15,485.23
Молодечий Департамент	90,664.34
Загальний маеток Мол. Департаменту остає	$106,149.57

Загальний маеток У. Н. Союза:

Український Народний Союз	$1,568,996.20
Молодечий Департамент	106,149.57
Свобода	42,731.28
Разом	$1,717,877.05
Чистий приріст за 6 місяців	$128,930,60

(Дальше буде)

ПРОТЕСТ ПРОТИ ЧЕСЬКОГО НАСИЛЬСТВА.

В пятницю, 25. березня ц. р., відбулося у Львові в салі ім. Лисенка величаве віче, присвячене обговоренню положення українського народу під Польщею, Чехією і Румунією. Реферат вигролосив член Центрального Комітету УНДО, інж. Творидло.

Референт присвятив головну увагу положенню українського народу в Чехословаччині, вказуючи на діявольські пляни Чехів супроти Підкарпатської України. Як ми вже не раз згадували. Чехи намагаються счехізувати Підкарпатську Україну, переводячи там кольонізацію, насаджуючи свої школи і своїх учителів, урядників і т. д. Словом, Чехи поступають з Українцями точно так, як Поляки на Західній Україні.

В останньому часі Чехи висунули новий плян, тим разом вже поділу Підкарпатської України. З Ужгороду й околиці хотіли вони зробити дарунок Словаччині. Проти цього запротестувало дуже різко усе громадянство Підкарпатської України, а в пятницю й громадянство Львова виявило до цих замірів своє становище. Віче ухвалило ряд протестуючих резолюцій, з яких деякі присутній представник влади на місці сконфіскував. По рефераті вивязалася дискусія.

Після віча часть (коло пів тисячки) вічевиків удалася походом під чеський консулят, на вул. 3 мая. Однак поліція походу під консулят не допустила, випираючи демонстрантів в Єзуїтський город. Підчас того арештувала поліція одного робітника, Льва Прокоповича за те, що він крикнув до поліцая, щоби той говорив по українськи. В ночі Прокоповича випущено на волю.

В неділю в 12 год. в полудне кількасот осіб знову пробували урядити під чеським консулятом демонстрацію. Але сконсигнована поліція і тоді до демонстрації не допустила, силою розганяючи демонстрантів. При цьому арештовано студентів Попадюка, Ленковського і ще кількох невідомого прізвища.

ЖЕРТВИ МИСТЕЦТВА.

Німецька преса повторяє із подивом факт, що перед лондонськими театрами перед премієрою вистоюють постійно довгими годинами люди, які ждуть на відчинену касу, щоб купити собі дешеві білети. Білети на вищі поверхи не продаються раніше, тільки в день вистави, на годину перед нею. З нагоди нової премієри в „Дрюрі Лейн" театрі пишуть, що були аматори театру, які прийшли перед касу ще попереднього дня в 7-ій годині, себто прождали там 25 годин, щоб тільки купити білет на премієру. Була між ними жінка, яка від 30 років не опускає ніякої премієри (правда: більш як тричі в рік не грають у цьому театрі нової песи!) і завсіди приходить перша. Цим разом один мурин з півд. Африки, сам актор, випередив її на кілька хвилин, прийшовши з кріслом, щоб заняти перше місце в черзі. За ним стояли три дами з Плімут, які приїхали на премієру, ясно, з крісломи (складаним) і харчами. Таких осіб, що ждали кільканацять годин на цей „дешевий" білет (куплений за таку дорогу ціну!), було понад сто. Менше-більше таку саму жертву для театрального мистецтва приносили завсіди в Росії і на Вел. Україні ті, що не могли купити собі дорогих білетів. Автор цієї новинки, маючи в Київі в рр. 1916-18 безмежно богато часу, а менше гроша, весь театральний сезон зимовий простоював у „хвості" Соловцовського театру від год. 8-ої рано, щоб десь в год. 2-гій купити кілька білетів для знайомих. Були там завсіди люди, які приходили під театр ще досвіта. А треба додати, що так було не тільки на премієрах, але й на кожній виставі, яка звичайно була випродана першого дня, коли тільки була обявлена. Коли ми діждемось такого передтеатрального видовища?

ТЕПЛОТА 20,000 СТЕПЕНІВ.

Вчені фізики працюють у ріжних напрямах. Між иншим намагаються вони витворити у лябораторії (робітні) штучним способом найбільшу теплоту і зимно, які тільки можуть істнувати. Мігби хтось думати, що це робиться вже для самої науки, що для практичного життя воно не потрібне. А однакож так не є. Коли зважити, що тіла набирають в ріжних температурах ріжних властивостей, то можна зрозуміти, що ріжні температури, коли знатимемо, як їх витворити, можуть стати нам все помічними при виконанні ріжних фізичних завдань. Візьмім такий приклад. В багато закордонних місцевостях є крематорії, в яких спалюють тіла померших людей. Уживають там до спалення температури понад 3,000 степенів. Як висока ця температура, зрозуміємо, коли уявимо собі, що кипляча вода має теплоту 100 степенів. Щоб отже таку високу теплоту, яка потрібна є в крематорії, осягнути, треба знати, як і чим її можна витворити. Другий приклад, з буденного життя. Через ціле літо зуживається скрізь багато леду. Зуживається його стільки, що того, який навозиться зимою з річок та ставів, замало. Через те робиться штучний лід. Як же його роблять? А не инакше, як тільки витворюють температуру, цим разом зимно, що потрібна до замерзання води, набирають води і охолоджують її аж до бажаного степеня, а вода переміниться в лід. До чого иншого може бути треба богато нижчої температури, отже також треба її вміти витворити.

Праця тих учених, що витворюють зимно, багато легша від праці тих, що працюють над створенням найвищої теплоти.

Чому? А тому, що найнижча температура, яка взагалі може істнувати, то є — 273° Цельзія, цебто така, коли цілковито спиняється рух тих частинок, що витворюють тепло. З хвилиною, коли фізикам вдасться осягнути цей степень зимна, вони осягнуть свою остаточну мету в цьому напрямку. А вони не так то вже дуже далеко від неї. Померший недавно фізик Камфлінг Оннес, що дістав був нагороду Нобля, осягнув вже був 272.2 степеня зимна.

Справа з теплотою мається инакше. Тут нема ніякої межі, що на ній можнаби затриматися. Температура кільканацяти тисяч степенів видається нам фантастичною, а однакож в природі така істнує. Наше сонце, що тільки тепла розсіває в простори нашого світу, є досить холодною кулею в порівнанні з теплотою, яку має звізда Сирій, якої температура виносить 12,000 степенів, або звізди „B" з сузіря Касіопеї, що тепла має 20,000 степенів.

Такі температури находяться в просторах всесвіту. А штучно, в лябораторії можна було донедавна витворити теплоту 3,600 степенів. Цей рекорд однакож побили два Американці: Андерсон і Сінклер Сміт. Вони пропустили через тонесенький плятиновий дріт електричну струю у силі кількох тисяч вольтів. Раптом дріт замінився в пару, а та пара через одну десяту частину секунди мала температуру 20,000 степенів.

— Я хотіла би купити цю рожеву сукню, що є за виставою, — каже пані увійшовши до склепу.

— Прикро мені, пані — відповідає купець — не можу вам продати її, бо то умбра від лямпи.